

ВІДГУК

**офіційного опонента докторки юридичних наук, доцентки
Аврамової Ольги Євгенівни
на дисертацію Бернацького Олега Васильовича
«Адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення академічної
добročесності в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне
право і процес; фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми дисертації та зв'язок її з науковими програмами, планами, темами. Результат освітньої діяльності залежить від різних факторів, зокрема від забезпечення академічної доброчесності освітянами. Формування правил академічної доброчесності залежить як від освітньої державної політики, так і правил освітньої діяльності окремих закладів вищої освіти. Академічна доброчесність – це складова якісного освітнього процесу, що відповідає міжнародним стандартам у сфері освітньої діяльності. Тому, у сучасних умовах трансформації системи вищої освіти України питання забезпечення академічної доброчесності набуває особливої актуальності. Проблематика у цьому напрямку посилюється тим, що в Україні були неодноразово виявлені та офіційно визнані факти плагіату, фальсифікації, академічного шахрайства. Таке положення ставить під загрозу якість освіти, довіру до наукових результатів і репутацію закладів вищої освіти, загалом і до національної системи освіти. В умовах конкуренції з європейськими освітніми інституціями академічна доброчесність стає одним із головних показників якості та конкурентоспроможності національних закладів вищої освіти. Враховуючи це, державне регулювання та адміністративно-правовий вплив на сферу академічної доброчесності стають не просто актуальними, а критично необхідними. Ефективна правова політика у цій сфері має забезпечити прозорість освітнього процесу,

відповідальність усіх учасників освітніх відносин та формування культури доброчесності у вищій школі. Отже, дослідження адміністративно-правових засад забезпечення академічної доброчесності є вкрай актуальним для підвищення якості освіти, зміцнення авторитету українських ЗВО та інтеграції у європейський освітній простір.

Дисертаційне дослідження виконано у контексті реалізації ключових положень Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, визначених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722/2019, Стратегії людського розвитку, затвердженої Указом Президента України від 02.06.2021 р. № 225/2021, Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. Також робота відповідає Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26.03.2021 № 12-21.

Мета дисертаційного дослідження полягала у розкритті сутності та особливостей адміністративно-правових відносини у сфері забезпечення академічної доброчесності в Україні, розробленні комплексних практичних рекомендацій, спрямованих на її оптимізацію, вдосконаленні розробки та застосування правил академічної доброчесності та покращення адміністративного й освітнього законодавства.

Загалом мета дисертаційного дослідження досягнута в повному обсязі, предмет дослідження сформульовано науково коректно та він узгоджується зі змістовними характеристиками об'єкта наукового пізнання.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження «Адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення академічної доброчесності в Україні» О.В. Бернацького виконане на високому науковому рівні. Робота відзначається логічно вибудованою структурою, чітким формулюванням поставлених завдань, належним рівнем обґрунтованості та

достовірності наукових положень. Сформульовані висновки і запропоновані рекомендації мають практичну та теоретичну цінність для розвитку адміністративно-правової науки. Матеріали, представлені в авторефераті, повністю відповідають змісту дисертації, адекватно відображаючи її структуру, авторські новації та результати проведеного дослідження.

Належний рівень обґрунтованості наукових результатів дисертаційного дослідження О.В. Бернацького забезпечений раціонально упорядкованою, внутрішньо узгодженою структурою роботи, що відповідає методологічним вимогам наукового пізнання. Науково-теоретичною базою дисертації слугували праці провідних національних та зарубіжних дослідників у галузях адміністративного права, публічного управління, освітнього права та суміжних дисциплін. Емпірична складова дослідження ґрунтується на актуальних статистичних даних, інформаційних матеріалах щодо діяльності Комітету з питань етики НАЗЯВО, МОН, правовій публіцистиці, аналітичних та довідкових виданнях, а також матеріалах щодо порушення академічної доброчесності, висвітлених у засобах масової інформації.

Дослідження виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності, що засвідчує відповідальне ставлення автора до джерел, результатів та наукової етики. Отримані наукові результати мають значення не лише для розвитку адміністративно-правової науки, а й сприяють удосконаленню освітнього процесу, зокрема в межах підготовки фахівців за спеціальностями, дотичними до правового регулювання у сфері академічної доброчесності.

Методологічною базою дисертаційного дослідження є система загальнонаукових та спеціально-правових методів, обраних з урахуванням системного підходу до аналізу предмета дослідження. Зокрема, застосування діалектичного методу дало змогу розглядати адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення академічної доброчесності як динамічне явище, що розвивається під впливом соціально-правових змін. Застосування аксіологічного методу дозволило виявити та підкреслити

цінність академічної доброчесності для підвищення якості освітнього процесу. Формально-юридичний метод був використаний для уточнення правової природи цих відносин, їх структури, характерних ознак та нормативного наповнення. Такий підхід забезпечив цілісне розуміння об'єкта дослідження та надав можливість отримати нові наукові результати.

Зміст дисертаційної роботи «Адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення академічної доброчесності в Україні» загалом відзначається відповідним теоретичним рівнем та належною науково-методологічною основою для розв'язання завдань, що поставлені у дисертації. Автором застосовано чітко окреслений теоретичний підхід, що проявляється у вдалому формулюванні понять та класифікацій. Це дало можливість обґрунтовано сформулювати власне бачення низки спірних питань, пов'язаних із виникненням та реалізацією адміністративно-правових відносин у сфері академічної доброчесності.

Наукова новизна одержаних результатів Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що робота О.В. Бернацького є одним із перших комплексних досліджень в українській юридичній науці, присвячених вивченню адміністративно-правових відносин у сфері забезпечення академічної доброчесності. З урахуванням сучасного стану правової доктрини та практики, автором розкрито правову природу, зміст та особливості нормативного регулювання у цій сфері, а також запропоновано науково обґрунтовані підходи до його вдосконалення. У межах дослідження сформульовано низку нових теоретичних положень, які мають ознаки наукової новизни та можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових розвідок і вдосконалення правозастосовної практики у сфері академічної доброчесності.

Слід підтримати запропонований підхід О.В. Бернацького до визначення генезису виникнення та формування адміністративно-правових відносин у сфері академічної доброчесності.

Автор вдало підкреслив, що основна їх характеристика адміністративно-правових відносин у сфері академічної доброчесності полягає в тому, що вони є різновидом адміністративних освітніх правовідносин, основна їх мета підвищення якості освіти та дотримання наукових та освітніх етичних норм.

Не можна оминати науково-практичне значення виокремлення процедурних адміністративно-правових відносин у сфері академічної доброчесності. Так, здобувач вказує, що адміністративні процедурні правовідносини у сфері академічної доброчесності виникають та реалізуються щодо проведення процедури перевірки на якість наукових текстів, здійснення наукового процесу в межах процедури із дотриманням норм академічної доброчесності. Ці правовідносини можна охарактеризувати як основні правовідносини у сфері академічної доброчесності.

Варто погодитися та підтримати позицію здобувача щодо виокремлення суб'єктного складу правовідносин у сфері академічної доброчесності: 1) здобувачі освіти (є безпосередніми учасниками освітнього процесу; можуть бути як особами, що дотримуються, так і порушують принципи академічної доброчесності; мають право на захист, пояснення своєї позиції у разі звинувачення); 2) науково-педагогічні, педагогічні та наукові працівники (зобов'язані дотримуватись стандартів академічної доброчесності у власній діяльності; можуть бути як порушниками, так і експертами або членами комісій у сфері академічної доброчесності); 3) структурні органи закладів освіти із повноваженнями у сфері академічної доброчесності (комісії з академічної доброчесності, кафедри, університетські суди, що розглядають випадки порушення та приймають рішення щодо академічної відповідальності); 4) органи студентського самоврядування (приймають участь в комісіях, які розглядають порушення з боку здобувачів освіти та мають представляти інтереси студентства в комісіях академічної доброчесності); 5) експерти з перевірки на академічний плагіат/самоплагіат; 6)

громадські організації та професійні асоціації у сфері освіти і науки та академічної доброчесності.

Варто звернути увагу на проведений дисертантом аналіз правового регулювання відносин на рівні закладів вищої освіти, що має прикладне значення. Так зроблений висновок, що норми регулювання забезпечення академічної доброчесності на прикладі окремих Кодексів академічної доброчесності закладів вищої освіти свідчать про наявність доволі великих розбіжностей щодо розуміння необхідності включення у зміст тих чи інших положень, які визначають сутність академічної доброчесності.

Вельми цікавим вбачається обґрунтування О.В. Бернацького, що під державним управлінням в сфері забезпечення академічної доброчесності можна розуміти регульовану правовими нормами діяльність держави в особі її повноважних органів щодо організації навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності учасників освітнього процесу на засадах дотримання етичних принципів та визначених законом правил.

На підставі аналізу дисертаційного дослідження «Адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення академічної доброчесності в Україні» можна зробити висновок, що дисертантом враховано не лише новели національного законодавства у сфері академічної доброчесності, а й запропоноване власне бачення перспектив його удосконалення на правовому та організаційному рівнях.

Структура дисертації О.В. Бернацького складається зі вступу, трьох розділів, що об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (211 найменувань на 27 сторінках) і додатків (на 5 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 249 сторінок, з яких основного тексту – 201 сторінка.

Перший розділ дослідження «Загальна характеристика адміністративно-правових відносини у сфері забезпечення академічної доброчесності в Україні» розкриває загальні категорії дослідження. Так

визначено генезис виникнення та формування адміністративно-правових відносин у сфері академічної доброчесності, поняття та структуру адміністративно-правових відносин у сфері академічної доброчесності. Висновки цього розділу створили науково обґрунтовану основу для подальшого дослідження в наступних розділах дисертації.

У другому розділі дисертаційного дослідження «Види адміністративно-правових відносин у сфері забезпечення академічної доброчесності в Україні» проведено виокремлення особливостей за видовою класифікацією адміністративно-правових відносин у сфері забезпечення академічної доброчесності. В межах другого розділу розкрито особливості та характеристики регулятивних, охоронних та адміністративно-деліктних відносин у сфері забезпечення академічної доброчесності.

Третій розділ дисертації «Удосконалення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері забезпечення академічної доброчесності в Україні» присвячений аналізу сучасного стану адміністративно-правового регулювання академічної доброчесності в Україні, виявленню проблем та прогалин у законодавстві, а також пропозиціям щодо їх усунення. У цьому розділі розглядаються існуючі нормативно-правові акти, що регулюють питання академічної доброчесності, а також аналізуються міжнародні практики, які можуть бути впроваджені в українську правову систему для вдосконалення механізмів забезпечення академічної доброчесності. У розділі також пропонується оптимізація державного управління у сфері забезпечення академічної доброчесності в контексті європейської інтеграції

У процесі написання роботи автор дотримувався принципів академічної доброчесності, коректно зазначаючи посилання на джерела інформації при використанні ідей, розробок і тверджень інших дослідників. У роботі О.В. Бернацького не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації.

Загальний аналіз змісту дисертації підтверджує її системність, цілісність та самостійність, при цьому робота характеризується високим

науковим рівнем виконання.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи зміст дисертації О.В. Бернацького, слід зазначити, що рецензована наукова робота містить кілька спірних та недостатньо обґрунтованих положень, які можуть стати основою для наукової дискусії та орієнтирами для подальших досліджень у рамках вивченої проблеми, зокрема:

1. У підрозділі 1.1 дисертаційного дослідження автор розкриває генезис виникнення та формування адміністративно-правових відносин у сфері академічної доброчесності. Водночас характеристиці ретроспективи цих відносин не було окремо виокремлено становлення академічної доброчесності в країнах ЄС, що могло б сприяти більш повному розкриттю ретроспективного розвитку цієї проблеми. Такий дещо звужений підхід потребує окремого пояснення при публічному захисті дисертації.

2. На сторінці 66 дисертації здобувач зазначає, що «для адміністративно-правових відносин у цій сфері характерна певна абсолютність, ... Водночас існують і відносні адміністративно-правові відносини, які виникають, зокрема, у процесі реалізації прав особи, стосовно якої проводиться розгляд питання про можливе порушення академічної доброчесності». Виникає питання: як розмежовує автор абсолютні та відносини правовідносини у сфері академічної доброчесності? Яким чином поєднуються абсолютність адміністративно-правових відносин у сфері академічної доброчесності з відносними відносинами? Відповіді на ці питання варто розкрити під час публічного захисту дисертації.

3. У підрозділі 2.3 «Охоронні та адміністративно-деліктні відносини у сфері забезпечення академічної доброчесності в Україні» розкривається сутність охоронних та адміністративно-деліктних відносин, водночас за своєю правовою природою це різні правовідносини. Тому під час публічного захисту дисертації варто обґрунтувати такий підхід побудови дослідження та доцільність поєднання цих правовідносин.

4. У підрозділі 3.1 дисертації «Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання відносин у сфері забезпечення академічної доброчесності та можливості його використання в Україні» виділено роль студентського самоврядування щодо забезпечення академічної доброчесності, зокрема у деяких закладах вищої освіти воно є основним суб'єктом забезпечення академічної доброчесності серед здобувачів освіти.

Водночас автором не пропонується виокремити повноваження студентського самоврядування, посилення його значення при оптимізації процесу забезпечення академічної доброчесності. Тому постає питання: яким чином посилення ролі студентського самоврядування може вплинути на процес забезпечення академічної доброчесності в закладах вищої освіти України, і чи доцільно виокремлювати його повноваження для ефективної реалізації цієї політики?

5. В дисертації автором аналізуються положення проекту Закону України «Про академічну доброчесність». Водночас в межах підрозділу 3.2 «Удосконалення адміністративного законодавства у сфері забезпечення академічної доброчесності» здобувачем не запропоновано напрями удосконалення цього законопроекту. Такий підхід є дещо звуженим, тож бажано на публічного захисту розкрити авторську позицію щодо цього законопроекту.

Загалом зазначені зауваження мають здебільшого дискусійний характер, викликані інтересом до дисертаційної роботи та не впливають істотно на наукову цінність рецензованої роботи та загальну позитивну оцінку проведеного автором дослідження.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у науково-дослідній роботі, правотворчості, правозастосовній діяльності та освітньому процесі.

Сформульовані автором зміни та доповнення до національного законодавства мають значну цінність, оскільки сприятимуть підвищенню ефективності правозастосовної практики у контексті контрольно-наглядової

діяльності та адміністративно-правового регулювання відносин академічної доброчесності. Авторські пропозиції можуть бути корисними для подальших досліджень у галузі удосконалення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері академічної доброчесності в Україні.

Основні положення та результати дисертації відображені у 10 наукових працях, серед яких 4 наукових статті, які опубліковані в юридичних фахових виданнях України, затверджених МОН України, 1 – в зарубіжному фаховому науковому виданні та 5 тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повноцінно відображає основні положення й результати дослідження. Оформлення дисертації та автореферату здійснено згідно науковою мовою згідно із вимогами МОН України.

Викладене дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота Бернацького Олега Васильовича «Адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення академічної доброчесності в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв’язує наукове завдання, що має істотне значення для юридичній науці. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства. Автором отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову проблему, яка має вагоме значення для науки адміністративного права та процесу, відрізняються науковою новизною і мають практичну цінність.

Дисертаційне дослідження Бернацького Олега Васильовича «Адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення академічної

добросовісності в Україні» відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженію Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 та наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а її автор – **Бернацький Олег Васильович** – заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**провідна наукова співробітниця
відділу приватного права та процесу
Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
НАПрН України,
докторка юридичних наук, доцентка,**

Ольга АВРАМОВА